

پیامهای ماندگار

پیش درآمدی بر شرح وظایف و مأموریت معینه‌های کاروان حج

حوزه نمایندگی ولی فقیه در امور حج و زیارت

معاونت امور روحانیون

واحد خواهران

مقدمه

انسان موجودی است متفکر که مهر «تبارک الله»ی بر جبین او نقش بسته و مظهر و مجلای صفات معبود یگانه است. او در مسیر وارheidن از نفس خویش و پیوستن به حقیقت ملکوت، ارتباط متعالی با مقدس ترین و متعالی ترین حقایق هستی را بر می‌گزیند. **سفر معنوی و روحانی حج**، بارزترین جلوه این ارتباط است. به ضیافت الهی راه یافتن، در فضای مطهر مسجد النبى(ص) نفس کشیدن، نجوای نجیبانه زائران دلداده خانه خدا را شنیدن و در بارش آیات الهی تطهیر شدن، آرزوی دیرینه همه انسانهای سالک و عاشق است.

آنگاه که این سفر معنوی با اهداف و برنامه های مشخص و همراهی هدایت‌گران مخلص، صفاى باطن به خود گیرد، مصداق «ليلة القدر»ی است که بهتر از هزاران شب است.

از راهنمایان و هدایت‌گران این سفر الهی، یکی هم «معینه»های محترم کاروان‌ها هستند که یاری‌گر بانوان زائر در انجام اعمال و مناسک حج می باشند.

معینه‌های کاروان با آگاهی‌های فقهی و عقیدتی و نیروی مثبت عاطفی و معنوی، آرامش روحی را برای بانوان زائر به ارمغان می‌آورند و اعمال و مناسک آنان را به عطر معارف و اسرار الهی معطر می‌سازند. نوشتار حاضر به وظایف این گروه از مبلغان می‌پردازد.

ضرورت و اهداف بحث

از هنگامی که ضرورت حضور بانوان مبلغ با عنوان «معینه» در کاروان‌های حج احساس شد و نماینده محترم ولی فقیه در امور حج و زیارت در صدد ایجاد زمینه حضور آنان برآمد و برنامه‌ریزی‌گزینشی، آموزشی و اجرایی توسط معاونت امور روحانیون صورت گرفت، وجود اثری که وظایف این گروه را به گونه‌ای تخصصی و با توجه به نیازهای زائران تبیین و تشریح کند، ضروری به نظر رسید، تا افزون بر اطلاع‌رسانی، موجب هماهنگی و وحدت رویه معینه‌ها به تناسب اهداف والای این سفر روحانی باشد. بنابراین ضرورت، **واحد خواهران معاونت امور روحانیون** با تلاشی پیگیر و برگزاری جلسات تخصصی و کارشناسانه و کمیسیون‌ها و کمیته های علمی و اجرایی به این مهم دست یافت.

اهداف نوشتار حاضر را می توان در موارد زیر ترسیم نمود:

الف) جهت بخشی به عملکرد معینه‌ها و وحدت رویه آنها

ب) بهینه سازی فعالیت‌های تبلیغی در حج و پیش از آن

ج) بهره‌مندی از تجربیات گرانسنگ خواهران مبلغ که پیش از این در مراسم معنوی حج ابراهیمی (ع) حضور داشته‌اند و حاصل تجربیات ایشان به صورت مکتوب و عملیاتی جهت روشمند شدن تبلیغ در حج در اختیار واحد گزینش معینه‌های کاروان‌های حج قرار می‌گیرد.

در اثر حاضر، بانوان معین با وظایف خود در حین، پیش و پس از سفر حج آشنا می‌شوند. همچنین در مواردی، توصیه‌های برگرفته از تجربیات روحانیون و معینه‌های کارآموده و موفق ارائه می‌شود تا در صورت بروز مشکلات به شیوه‌های حل آنها آگاهی داشته باشند و نیرو و توان خود را برای امور مهم‌تر مانند تفهیم و کنترل اعمال و مناسک به کار گیرند.

افزون بر مطالعه این نوشتار، پیشنهاد می‌شود معینه‌ها با مطالعات عمیق اعتقادی و اخلاقی و مرور مناسک، به دانسته‌های خود نظم و طراوت بخشیده و با مراقبت‌های ویژه در زمینه اخلاق و انس با عبادات و امور معنوی، خود را برای انجام وظایف مهم در این سفر روحانی مهیا سازند. بی‌شک در سایه اخلاق عملی، رعایت تقوای عملی، ممارست با معنویات و صفا باطن، می‌توان میزان اثرگذاری بر دیگران را افزایش داد و زمینه قضاوت مثبت در مورد مبلغان دین را برای زائران فراهم ساخت.

در پایان جا دارد از تلاش‌ها و فعالیت‌های پیگیر و هدفمند "واحد خواهران" معاونت امور روحانیون و کمیته تدوین در تهیه و نگارش اولین اثر کاربردی ویژه بانوان معین تجلیل به عمل آید. نیز از اهتمام و تلاش ارزشمند سرکار خانم طیبی که به تدوین و نگارش آموزه‌های شماره (۱) بانوان انجامید، تقدیر می‌شود.

فرصت را مغتنم شمرده و از همه معینه‌های تلاشگر کاروان‌های حج دعوت می‌شود تا با طرح دیدگاه‌ها، نقطه نظرات و تجارب خود، در بالندگی و یویایی این حرکت نوپا مشارکت نمایند.

معاونت امور روحانیون

بعثه مقام معظم رهبری

پاییز ۱۳۸۵

نقش‌ها و مأموریت‌های پیش از سفر حج

از آنجا که سفر نورانی حج، عبادتی روشمند و متکی بر مناسک و معارف مشخص و معینی است، طراحی و برنامه‌ریزی متناسب با اهداف و انگیزه‌های این سفر، امری ضروری است. از این رو در بخش ابتدایی این نوشتار به شرح وظایف خواهران معینه پیش از سفر حج می‌پردازیم:

الف) انتخاب کاروان: در صورتی که معینه‌ها از قبل با روحانی و مدیر کاروان آشنایی داشته باشند باید برای عضویت در کاروان با آنها مشورت و هماهنگی کنند؛ در غیر این صورت از طریق واحد خواهران بعثه مقام معظم رهبری به کاروان‌ها معرفی خواهند شد. بدیهی است در صورت اول، امکان همسویی و همدلی، بیشتر خواهد بود که این امر موجبات موفقیت بیشتر یک معینه را موجب خواهد شد.

ب) شرکت در جلسات آموزشی پیش از سفر حج: این جلسات افزون بر آموزش، زمینه آشنایی مسئولان و زائران را فراهم می‌سازد. از این رو شرکت فعال در آن اهمیت زیادی داشته و الزامی است. توضیح اینکه: خواهران معین باید از جلسه اول حضور داشته باشند؛ خود را به زائران معرفی کنند و با هماهنگی مدیر و روحانی کاروان در مکان ثابت و مشخصی مستقر شوند تا زائران برای یافتن و آشنا شدن با آنها دچار مشکل نشوند.

ج) توصیه‌هایی در مورد جلسات اختصاصی خواهران

در جلسات خواهران لازم است معینه‌ها به سه مورد توجه خاص داشته باشند؛ نوع مخاطب و سطح آگاهی آنها، متن انتخابی از نظر محتوایی و قابل ارائه به مخاطبان، مکان و موقعیت زمانی جلسه.

توصیه‌های زیر بر همین اساس ارائه می‌شود تا معینه‌های محترم با آگاهی بیشتر به وظایف خویش عمل کنند:

مخاطب شناسی

- معینه‌ها باید در همان جلسات اولیه با دقت نظر و ارتباط صمیمانه و نیز با استفاده از پرونده‌ای که هر یک از بانوان زائر دارند و معمولاً مدیر کاروان و دستیار او مأمور تنظیم آن هستند، به شناسایی زائران بپردازد. سطح سنی، تحصیلی و موقعیت شغلی و حتی خانوادگی زائر (در صورتی که اطلاعات دسترس باشد) می‌تواند در انتخاب موضوع و شیوه تبلیغ از سوی معینه‌ها مؤثر باشد. آخرین اطلاعات مربوط به کاروان و زائران در صفحه شخصی کلیه روحانیون و معینه‌ها در پایگاه اطلاع رسانی معاونت امور روحانیون موجود است.

- بدیهی است که کاروان‌های حج به صورت یک دست و کاملاً هماهنگ نیستند، اما با مطالعات قبل از سفر می‌توان از اوضاع موجود در کاروان واقف شد و برنامه‌ای متناسب با اکثریت زائران طرح کرد و در صورت لزوم برای مخاطبان خاص، جلسات ویژه اختیاری برگزار نمود.

- توجه به فرهنگ زائران مخاطب و دغدغه‌ها و مسائل مورد توجه آنها و به عبارتی، نیازسنجی معنوی و اخلاقی، از جمله مواردی است که در تأثیر و نفوذ کلام و عمل معینه مؤثر است.

- باید توجه داشت مخاطبان در این سفر معنوی و روحانی از هر قشر یا گروه و با هر گونه تفاوت های فردی، دارای مشترکاتی هستند که معینه‌ها می‌توانند با استفاده از همین مشترکات، آنها را به هم نزدیک کرده و نوعی هماهنگی بین آنها ایجاد کنند تا در تبلیغ مؤثر، موفق باشند.

متن سخنرانی

- بهتر است معینه‌ها در ایران و در فرصتی مناسب (پس از مشورت با معینه‌های با تجربه یا مراجعه به ره‌آورد تشریف معینه‌های سفرهای قبل که در پایگاه اطلاع رسانی امور روحانیون وجود دارد)، متن‌هایی را به طور خلاصه، مستند و متنوع آماده سازند تا در جلسات اضطراب نداشته باشند و اگر زائرانی جویای مدرک و سند مطلب ارائه شده بودند، به راحتی در دسترس او قرار دهند.

- برخی موضوعات به عنوان «موضوع مادر» در همه زمان ها و مکان ها قابل استفاده است. بهتر است معینه‌ها تعدادی از این موضوعات را انتخاب کرده و فیش برداری کنند؛ مباحثی مانند هدف آفرینش، جایگاه دین در زندگی بشر، نقش معنویت در زندگی، خدانشناسی و رابطه انسان و خدا، امامت و ولایت و آثار اعتقاد به آن، مباحث زنان (زن در اسلام) جبر و اختیار، نقش دعا در زندگی و... از جمله این موضوعات است.

- معینه‌ها در متن سخنرانی باید از اصل ترغیب و اقناع غافل نباشند؛ به این معنا که شروع بحث باید حالت ایجاد رغبت در مخاطب نسبت به ادامه بحث داشته باشد. این عمل می‌تواند با طرح سؤالی جذاب و متناسب با حال مخاطب انجام گیرد؛ سؤالاتی مانند "دین از انسان چه می‌خواهد؟ آیا چیزی از او می‌گیرد و یا چیزی به او می‌دهد؟". طرح چنین پرسشی مخاطب را ترغیب می‌کند؛ حتی اگر ابتدا پاسخ های مخاطبان دریافت شود و بعد با آیه شریفه « یا ایها الذین آمنوا استجیبوا لله و للرسول اذا دعاکم لما یحییکم» و با برجسته‌نمایی در « لما یحییکم» ثابت شود که دین به انسان حیات می‌دهد، سپس انواع حیات (مادی و معنوی) مطرح شود و در حیات معنوی بحث احکامی مثل وجوب حج، چرابی آن و... تبیین گردد، در این صورت، رغبت مخاطب نسبت به بحث بیشتر خواهد شد.

- اقناع به معنای استفاده از مطالبی است که فرد مخاطب را قانع کند؛ سست و بدون سند و یا مبهم نباشد. گاهی استفاده از مطالب مربوط به کشف و شهود اولیای خدا برای مخاطبان قابل اثبات نیست و حتی در مواردی با اصول کلی ناسازگار است. اگر بیان فلسفه برخی اعمال، مستند به کلام معصوم(ع) نباشد و متناسب با ذوق شخصی مطرح شود، گاهی تنها به یک بعد پرداخته و ابعاد دیگر مطرح نمی‌شود و در این صورت، مخاطب اقناع نشده و ممکن است در جلسه های آتی حاضر نشود.

- تنوع و نوع آوری در متن سخنرانی نیز تأثیر بسزایی در تفهیم مطلب دارد. استفاده از شعر، حکایت‌های کوتاه و پندآموز که در زمان بسیار کوتاهی پیامی سریع و تأثیر گذار به مخاطب می‌رساند، مؤثر است تمثیل ها، ضرب المثل ها و گاه برخی نکات ظریف و لطیف در مورد کلمات، مانند کلمه خدا که ترکیب از «خود» و «آ» است و به معنای کسی که خود آمده و خالق نداشته است (ازلی بودن) و یا «مدینه» که از مدنیت و تمدن گرفته شده و به معنای ورود تمدن به شهر یترب با هجرت پیامبر(ص) به آن شهر است نیز در جذب و رغبت مخاطب، حائز اهمیت است.

موقعیت مکانی و زمانی جلسات

- باید توجه ویژه‌ای به تأثیر مکان و زمان در نفوذ کلام صورت گیرد. سخنران باید بداند که بعضی لحظات، مثل شب جمعه، اعیاد و مراسمات مذهبی و پاره‌ای از مکان‌ها مانند شهر مقدس مکه و مدینه یا کنار کوه احد و یا مسجد شجره و... در گزینش موضوعات و نفوذ آن مطالب در جان شنونده، تأثیرگذار است. اگر بحث‌های معنوی، اخلاقی، احکام، تاریخی و... در جایگاه اصلی خود مطرح شوند، مؤثرتر خواهند بود؛ برای مثال در مسجد شجره به هنگام احرام و قبل از نیت احرام و ذکر تلبیه، بحث فقر انسان و غنای وجود مقدس حق، فنای فی‌الله، صفات عالیه خداوند و مباحث توحیدی و معنوی، بسیار دلنشین است. همچنین در مدینه، مبحث راهنما شناسی، جایگاه نبوت و اخلاق محمدی(ص) و ... بسیار پسندیده و تأثیرگذار خواهد بود.

- با توجه به موقعیت مکانی و زمانی، می‌توان در زمانبندی جلسات متعادل‌تر برنامه ریزی کرد؛ به عنوان نمونه، نباید وقت کوتاه حضور زنان در مسجد النبی(ص) را برای برپایی جلساتی که می‌شود در غیر این اوقات برگزار کرد، گرفت.

* نمونه یک حکایت کوتاه و پندآموز

مردی تخم عقابی را یافت و آن را بین دیگر تخم‌مرغ‌ها، زیر مرغ خانگی‌اش گذاشت. جوجه عقاب سر از تخم در آورد و مانند جوجه‌های مرغ، روی زمین راه رفت، کرم‌های باغچه را به عنوان غذا خورد و تا میانه کوچه می‌رفت و بر می‌گشت و به این صورت زندگی می‌کرد تا پیر شد.

روزی پرنده‌ای را دید که چرخ‌های در آسمان زد و با شهامت و شجاعت عبور کرد. به خروسی که در کنار او بود، گفت: این چیست؟ گفت: عقاب است. گفت: چه می‌شد اگر من هم عقاب خلق می‌شدم و می‌توانستم در دل آسمان پرواز کنم و اینگونه زمین‌گیر نمی‌شدم!

این عقاب مثل یک مرغ زندگی کرد، مثل یک مرغ خورد، مثل یک مرغ پیر شد. زیرا فکر می‌کرد که یک مرغ است.

پیام: اگر توانایی‌ها، استعدادها و اهداف خلقت را بشناسیم، هرگز در زندگی، خود را به حداقل‌ها و کمترین‌ها عادت نمی‌دهیم و اوج می‌گیریم و به آسمان نامتناهی پر خواهیم کشید.

نکاتی در مورد جلسات پیش از سفر

وظایف خاص معینه‌ها در جلسه‌های پیش از سفر عبارتند از: **معرفی خود و بیان نقش و مسؤلیت معینه در کاروان** تا بانوان زائر انتظارات دیگری از او نداشته باشند.

- **بیان احکام ویژه بانوان در حج** که با هماهنگی مسئولان(مدیر و روحانی) در زمانی مشخص و به طور اختصاصی برای بانوان بیان می‌شود. پیشنهاد می‌شود که این کار به سه صورت سخنرانی، پرسش و پاسخ جمعی و پس از آن، مشاوره خصوصی صورت گیرد.

- **بیان احکام عمومی مورد نیاز در سفر**، مانند احکام وضو، غسل، تیمم و خمس. این احکام اگر چه توسط روحانی محترم کاروان مطرح می‌شود، اما معینه‌ها باید آن را به طور کامل و با تمام جزئیات

و حتی به صورت عملی و با برجسته نمایی تفاوت‌های زنان و مردان در احکام مورد نظر مطرح نمایند و پاسخ گوی زائران باشند.

- **بیان احکام ویژه حج در ارتباط با بانوان زائر**، مانند کیفیت برداشتن مقنعه از سر به هنگام وضو در حال احرام، نوع پوشش زنان در حال احرام (نازک نبودن لباس احرام و ...) و مسائلی از این قبیل.

- **تصحیح قرائت بانوان زائر** که اهمیت ویژه ای دارد. اگر چه جهت تصحیح قرائت و کنترل اعمال، از سوی بعثه مقام معظم رهبری دفترچه‌ای در اختیار روحانی کاروان قرار خواهد گرفت، اما معینه‌ها باید از جلسات آغازین به تصحیح قرائت زنان زائر پرداخته و به طور موقت دفترچه ای تهیه نموده و نماز و قرائت زائران را کنترل کنند.

توصیه هایی در مورد تصحیح قرائت

تصحیح قرائت و اذکار نماز، از جمله وظایف معینه ها در ارتباط با زائران است که اهمیت خاصی دارد. زیرا برخی اغلاط در قرائت نماز و اذکار، صحت عمل حج را خدشه دار می کند و از طرفی در طول سفر و قبل از آن، جزء دغدغه های زائران به شمار می رود. در این مورد توصیه هایی ارائه می شود:

- معینه‌ها هنگام تصحیح قرائت، لازم نیست به محض برخورد با اشکال زائر، وی را متوقف کنند؛ بلکه پس از اتمام قرائت حمد و سوره، ذکر رکوع و سجود، تشهد و سلام، غلط های وی را یادداشت کرده و سپس یکی یکی این غلط ها را مرور کنند تا بدون شتاب و باطمینان و آرامش، اشکالات رفع شود.

- در صورتی که بانوی زائر اشکالات اساسی داشت، معینه باید او را به افراد با سواد منزل و یا امام جماعت محله راهنمایی کند یا او را با نوارهای قرائت نماز آشنا سازد و در جلسه بعد، در مورد اشکال مورد نظر کنترل بیشتری لحاظ کند.

- معینه آگاه از افراد با سواد و حوزوی کاروان جهت تصحیح قرائت سایر افراد استفاده کند تا حجم زیاد کار از کیفیت آن نکاهد و وقت بیشتری به هر زائر اختصاص داده شود.

- معینه کار آزموده در برخورد با افرادی که به علت کهنسنت سن و یا مشکلات زندگی و عدم تمرکز قادر به تصحیح اغلاط نیستند، شکیباً بوده و بزرگ منشا نه رفتار می‌کند و برای هر يك از زائران از راه ها و شیوه‌های مختلف بهره می‌برد. داشتن سعه صدر و صبوری در این مرحله بسیار ضرورت دارد.

- از آنجا که حتی سخن گفتن در جمع برای برخی زائران سخت است و نمی‌توانند در حضور دیگران حمد و سوره بخوانند، معینه باید قرائت آنها را به طور خصوصی کنترل کند و از ایجاد اضطراب و ناامیدی در زائران بپرهیزد.

- نسبت به افرادی که تمایل به خواندن نماز نزد معینه را ندارند، نباید اصرار و پافشاری کرد و فقط اعلام آمادگی جهت تصحیح قرائت، کافی است.

- در صورتی که غلط های قرائت زائر قابل تصحیح نبود، معینه با هماهنگی روحانی کاروان در جهت رفع مشکل نماز طواف، چاره اندیشی کند.

- در تصحیح قرائت به نکات تجویدی در اندازه‌ای که اساتید تجوید اصرار می‌کنند، نباید تکیه کرد. زیرا موجب ایجاد غلط‌های بیشتر در قرائت می‌شود.

- کلیدهای اصلی تصحیح قرائت، تفاوت ادای حروف س- ص، ء - ع، ح- ه و ز- ض است که باید بدون سخت‌گیری و بسیار ساده برای زائران بیان شود.

- بهتر است معینه‌ها هنگام تصحیح قرائت به معانی هم اشاره‌ای کوتاه داشته باشند؛ مثلاً معنای «صمد» را در «الله الصمد» هنگام تصحیح بگویند و منظور از «صالیّن» را در «والصالیّن» بیان کنند.

- معینه‌ها باید از فرصت‌های پیش آمده در خلال جلسات برای این عمل (تصحیح قرائت) حداکثر استفاده را ببرند و در دفترچه خود، مشخصات زائر (نام، سن، مرجع تقلید قبلی و فعلی و ...) را یادداشت کرده و در دفعات بعد به رفع اشکالات بپردازند. از آنجا که خواندن حمد و سوره در جمع حاضرین برای برخی افراد سخت است، باید در خلوت و به صورت خصوصی آنان را امتحان کنند.

- **شناسایی بانوان توانمند و با انگیزه و برقراری ارتباط صمیمی با آنها** و دعوت به جلسات جهت استفاده از توانایی‌های این افراد. يك معینه آگاه می‌تواند با معرفی کتاب به زائران مستعد در موضوعات علمی، فرهنگی و هنری، زمینه همکاری بهتر آنان را فراهم سازد.

* لازم به ذکر است که گاهی حضور این گونه افراد مانع فعالیت معینه‌ها شده یا اوقات کم‌رنگ شدن نقش معینه‌ها و در حاشیه قرار گرفتن آنها می‌گردد. بدیهی است که رفتار متعادل و به دور از افراط و تفریط معینه‌های محترم و استفاده از موقعیت‌های مناسب و انجام وظایف به طور شایسته، از این آسیب جلوگیری خواهد کرد.

- **شناسایی سالخوردگان و افرادی که مشکلات خاص دارند** و نیازمند توجه ویژه و برنامه‌ریزی معینه‌ها بالاخص در هنگام انجام اعمال و مناسک هستند.

- **شناسایی افراد آسیب پذیر، معترض و منتقد** و ایجاد ارتباط دوستانه و عاطفی با آنان و شنیدن نظرات و پیشنهادهای آنها و برنامه‌ریزی جهت حل پاره‌ای از مشکلات.

- **شناسایی مراجع تقلید بانوان زائر و آگاهی از فتاوی‌های فقهی اختلافی جهت هدایت و راهنمایی بانوان.** در صورتی که برخی از بانوان زائر، مرجع مشخصی نداشته باشند، آنان را به لزوم تقلید از فقیه اعلم و کیفیت انتخاب مرجع راهنمایی کنند. همچنین در مواردی نیز باید پاسخگوی پرسش‌های زائران در مورد فلسفه تقلید و جایگاه آن باشند.

- **آشنایی و ارتباط نزدیک با بانوی دستیار(همسر مدیر کاروان)** و سعی در ایجاد تفاهم جهت تعاملات لازم در سفر. بدیهی است که اولین ارتباط معینه با دستیار و نوع ارتباط با وی، تأثیر مستقیمی بر قضاوت دستیار و نحوه تعامل او دارد. از این رو حفظ شئون اسلامی و توجه به اخلاق و اصول روان‌شناسی ارتباط، در ملاقات اول، بسیار حائز اهمیت خواهد بود.

- **احترام به تصمیمات مدیر و روحانی و سعی در حفظ هماهنگی در جلسات و حضور فعال در بخش خواهران و انجام حداقل چند جلسه سخنرانی اختصاصی برای بانوان.**

- **برنامه ریزی صحیح و هوشمندانه** جهت تذکر به جایگاه و شأن زائر خانه خدا و جذب زائرانی که نسبت به مسائل اعتقادی بی تفاوت یا بی توجه بوده و بدون دین ستیزی و بر اساس تربیت و عادت غلط، بی مبالا هستند.

- **آماده سازی روحی بانوان زائر** (با توجه به تعلقات و دلبستگی های خانوادگی) برای تحمل سختی ها و جدایی از خانواده و آرامش بخشیدن به آنها با بهره گیری از ابزارهای معنوی و عاطفی و زدودن اضطراب از وجود آنان.

- **تسهیل و فراهم سازی زمینه های لازم** برای استفاده بیش تر بانوان زائر از فضای معنوی مکه و مدینه، برای مثال در مورد ممنوعیت حضور بانوان حائض در مسجد النبی، می توان ضمن هماهنگی های لازم با روحانی و مدیر کاروان، جایی خاص را در نزدیک ترین مکان ممکن برای بانوان معذور در نظر گرفت تا از برنامه های معنوی و ارتباط و نیایش محروم نمانند.

- **دخالت نکردن در اموری که مربوط به روحانی کاروان است** و ارجاع زائران در اینگونه مسائل به روحانی محترم؛ برای مثال، مسائل خمس و کیفیت پرداخت آن و چگونگی انجام مناسک به طور عام و... از امور مربوط به روحانی است.

* لازم به ذکر است که دخالت و ورود به حیطه وظایف دستیار، مانند تنظیم برنامه اتاق ها و امکانات رفاهی و ... خارج از محدوده وظایف معینه ها است.

ایجاد زمینه های ارتباط مستمر با بانوان زائر: چنین ارتباطی با ارائه شماره تلفن (به ویژه تلفن همراه) یا آدرس الکترونیکی برای بانوان زائری که از فناوری روز بهره می برند یا حضور زود هنگام در مکان جلسه آموزشی (نیم ساعت قبل از شروع یا نیم ساعت بعد از اتمام جلسه) فراهم می شود.

تذکر به بانوان زائر در مورد دوری از خرافات و اعمالی که موجب وهن شیعه می شود، مانند دخیل بستن، قفل زدن به نرده ها، انداختن عریضه در حرم یا بقیع. همچنین استفاده از مهر و دستمال کاغذی یا کاغذ و... جهت سجده در اماکن زیارتی مکه و مدینه باید اجتناب شود.

کسب آگاهی های لازم و تنظیم و طبقه بندی مطالب مورد استفاده در طول سفر که موجب انسجام بخشیدن به یافته ها و اطلاعات معینه ها می شود. اطلاعات لازم برای این سفر معنوی را می توان به اختصار در موارد زیر ذکر نمود:

- **آگاهی های فقهی در مورد احکام مبتلا به،** به صورت عام (تقلید، طهارت، نماز، خمس و...) و فقه زنان به طور خاص و فقه زنان در حج به طور اخص و دسته بندی مطالب و دقت در مورد اختلاف فتاوا، به ویژه درباره حیض و استحاضه.

- **آگاهی از مناسک و احکام ویژه آن و معارف و اسرار حج و فلسفه اعمال.**

- **آشنایی با مذاهب اسلامی و اختلاف عقاید اهل سنت و شیعه.**

- **اطلاعات مستند و مستدل** در مورد اسلام و زندگانی پیامبر(ص) و ائمه اطهار(ع) و جایگاه ولایت در زندگی بشر و در مجموع، اطلاعات دینی از عقاید، اخلاق، عرفان و... .

- **آشنایی با ادعیه**، به ویژه دعاهاي مأثوره در مورد ایام ذی الحجة و سرزمین مقدس مکه و مدینه.

- **آگاهی های جغرافیایی و تاریخی مکه و مدینه** و به ویژه اماکن حساس و مهم در تاریخ اسلام و ... که در صورت مطرح شدن در جلسات، به عنوان سوگاتی معنوی زائران خواهد بود.

- **آگاهی از زندگانی زنان نقش آفرین** در تاریخ (همچون هاجر، آسیه، مریم) و زنان تأثیر گذار در تاریخ اسلام (همچون حضرت خدیجه (س)، حضرت فاطمه (س)، فاطمه بنت اسد، ام البنین و ...) و شاخصه های وجودی آنان.

- **آگاهی از محدوده حرم و اختلاف فتاوا** در مورد مسجد النبی(ص) و مسجد الحرام جهت تبیین شکسته شدن نماز و ورود حائض به قسمت‌های مجاز.

معینه های کاروان‌هایی که «مدینه بعد» هستند، در جلسات پیش از سفر، باید کلیه جزئیات احرام و عمره تمتع را بیان کنند؛ به ویژه در مورد کسانی که به عللی هنگام ورود به میقات و یا کمی قبل از آن، عذر شرعی پیدا می کنند. زیرا این گروه‌ها بلافاصله هنگام ورود به عربستان، محرم شده و وارد مکه می‌شوند و به همین دلیل، فرصتی جهت بیان احکام و مسائل در سفر ندارند.

- **راهنمایی های ویژه به بانوان زائر و ارجاع** به متخصص در اموری که مربوط به معینه نمی‌شود و تخصصی است؛ مثل ارجاع بانوان زائر به پزشک زنان و مشاوره تخصصی در مورد وضعیت عادت ماهانه و تنظیم آن. معینه‌ها نباید در این موارد خاص دخالت کنند. زیرا ویژگی های هورمونی افراد متفاوت است و نیاز به معاینات تخصصی دارند. از این رو معینه‌ها در کیفیت استفاده از دارو برای هیچ کس اظهار نظر نکرده و حتی از تجربیات گذشته خویش استفاده نکنند. زیرا این داروها ممکن است در سفر به دلایل مختلف تأثیرات منفی داشته باشند و حتی منجر به بروز مشکلات جسمی در بانوان زائر شوند.

- **تذکر به بانوانی که هنوز احتمال عادت ماهانه دارند** جهت گرفتن اجازه نذر از همسرانشان در زمانی که همراه آنها نیستند تا در صورت بروز مشکل با نذر قبل از میقات، مشکل حضور در میقات و احرام آنها حل شود.

- **تذکر ویژه به زنان باردار** جهت پرهیز از سفر و به تأخیر انداختن این فریضه الهی و آگاه ساختن آنان از خطرهای احتمالی و محاسن تأخیر در سفر.

- **یاد دادن اذکار و اوراد ویژه به بانوان زائر**، مانند اذکار ایام هفته، دعاهاي بعد از هر نماز و اذکار اختصاصی ماه‌های قبل از سفر و توصیه به اینکه پیش از سفر معنوی حج، خود را به ارتباط معنوی و متعالی عادت دهند تا زمینه بهره‌گیری معنوی در سفر فراهم شود.

- **معینه ها باید ارتباط خود را در دو محور به طور گسترده و مداوم قبل از سفر و در طول سفر حفظ کنند**؛ ارتباط با بعثه مقام معظم رهبری جهت یافتن جدید ترین اطلاعات مربوط به معینه ها

و ارتباط با روحانی کاروان جهت هماهنگی و تقسیم کار در حیطه مسائل شرعی و فقهی زائران و استفاده از تجربیات وی.

- **توصیه به نوشتن خاطرات سفر:** معینه‌ها پیش از سفر به بانوان زائر تحصیل کرده و یا حتی زائرانی که در حد خواندن و نوشتن سواد دارند، توصیه کنند که خاطرات خود را بنویسند و اگر پیش از حرکت، این عمل را آغاز کنند، بهتر است. همچنین از آنها بخواهند تجربیات خود را در سفر، پیشنهادها و انتقادات از کاروان و مجموعه کارکنان، به ویژه نظر خود را درباره معینه بنویسند. بهتر است تأکید کنند این نوشته‌ها بدون نام نویسنده باشد.

نکته:

- **معینه‌ها سعی کنند در جلسات پیش از سفر برای امور اخلاقی و عبادی بانوان زائر، برنامه‌ها و پیشنهادهایی ارائه دهند** تا از نظر روحی و معنوی مهیای حج شوند؛ طلب حلالیت از دیگران، حبران کاستی‌ها، انجام کارهای نیمه تمام، آغاز برنامه‌های عبادی همچون خواندن نماز شب، تلاوت قرآن، تفکر در مورد اعمال پیشین و استغفار، آشنایی اجمالی با ادعیه ویژه سفر حج مانند دعای عرفه و مضامین آن (با خواندن ترجمه دعا) دعا‌های جوشن کبیر، مشلول و مستشیر و نمازهای مستحبی مأثوره همچون نماز حضرت جعفر طیار، نماز امام زمان(عج) و نمازهای سایر ائمه(ع) از این موارد به شمار می‌رود.

وظایف شخصی معینه‌ها در پیش از سفر

- قبل از حضور در جلسات و آشنایی با زائران، آگاهی‌های لازم جهت احکام، مناسک و معارف را کسب کنند و با مطالعه کافی در جلسات شرکت کنند تا هم اطلاع رسانی صحیح داشته باشند و هم از اضطراب خود بکاهند.

- معینه‌ها در هر استان باید از تجربیات معینه‌های سایر استان‌ها و کاروان‌ها استفاده کنند؛ برای شناسایی این افراد می‌توانند از امور روحانیون همان استان با واحد خواهران معاونت یاری جویند.

- در امور مربوط به زائران از مشورت با روحانی کاروان غافل نباشند؛ به ویژه در مورد زائران اهل سنت و افرادی که مشکلات ویژه یا منحصر به فرد دارند.

- اگر معینه‌ها به دلایل مختلف دچار مشکلاتی هستند و احتمال می‌رود هنگام انجام وظایف در سفر نتوانند حضور فعال و مؤثر داشته باشند، لازم است یک سال از سفر انصراف داده و پس از رفع مشکل، با اطمینان در سفرهای بعدی حضور یابند.

- حفظ شئون اسلامی، اهتمام به واجبات و مستحبات و رعایت اخلاق پسندیده اسلامی در مواجهه با زائران، مسئولان و مجموعه خادمان حجاج، با توجه به موقعیت ویژه معینه‌ها که به عنوان الگوی عملی محسوب می‌شوند، لازم و واجب است.

- ایجاد رابطه صمیمی و عاطفی با بانوان زائران و فراهم نمودن زمینه‌ای جهت مراجعه آنان به معینه حتی برای رفع مشکلات و مسائل شخصی.

* لازم به ذکر است که حفظ تعادل و دوری از افراط و تفریط در اینگونه ارتباطات، ضروری و لازم است. حفظ جایگاه و شأنیت معینه به عنوان راهنما و معلم و تواضع نسبت به زائران، قابل جمع هستند و با اندک دقتی می‌توان هم رابطه‌ای صمیمانه داشت و هم حافظ شأن و جایگاه خود بود.

- توجه به امور شخصی مانند نظافت لباس و استفاده از لباس‌های متعارف که نه همسو با مُد روز باشد و نوعی جوّ زدگی یا انفعال در برابر مدهای روز را نمایش دهد و نه فاصله زیادی با زمان حال داشته باشد و نوعی تحجّر و توقف در زمان گذشته را القا کند.

- قیافه ظاهری افراد در تعریفی که دیگران برای شخصیت آنها می‌کنند بسیار مؤثر است. لابلای‌گری و بی‌نظمی در نوع پوشش و استفاده از لباس، بی‌ثباتی در انتخاب رنگ لباس و بی‌توجهی به کیفیت لباس و دیگر لوازم شخصی، قضاوت منفی یا مثبت کسانی را که برای اولین بار با افراد برخورد می‌کنند، جهت می‌دهد. باید پذیرفت که بسیاری از مردم، اولین امتیاز را به جاذبه ظاهری، رفتاری و گفتاری می‌دهند و سپس به علم و دانش و فهم افراد توجه می‌کنند.

- معینه‌ها باید سفر حج و تکالیف خود را به دیده شوق بنگرند؛ البته نه به عنوان شغل، که اگر عشق و اشتیاق، پشتوانه این سفر نباشد، خسرانی بزرگ خواهد بود.

وظایف معینه‌ها در سفر حج

وظایف معینه‌ها در سفر حج

وظایف معینه‌های محترم کاروان‌ها در سفر حج را می‌توان به دو بخش تقسیم کرد که در برخی موارد با توجه به نوع عزیمت کاروان به مکه و به اصطلاح «مدینه قبل» و «مدینه بعد» بودن، تفاوت‌هایی در شکل وظایف دیده می‌شود. با توجه به اختلاف مذکور که در پایان این بخش می‌آید، به شرح وظایف معینه‌ها در سفر حج می‌پردازیم:

% وظایف معینه‌ها پیش از اعمال

- در اولین فرصت مناسب پس از ورود به مکه یا مدینه، خود را به واحد خواهران بعثه معرفی کرده و از برنامه‌های واحد خواهران آگاهی یابند.

- در مدینه یا پیش از اعمال حج در مکه، کاروان‌ها جلساتی دارند که ادامه جلسات ایران خواهد بود و به مطالب خاص مربوط به اعمال حج خواهند پرداخت. معینه‌ها نیز باید در این جلسه‌ها حضور فعال داشته باشند و با هماهنگی مدیر و روحانی محترم کاروان، زمانی را برای سخنرانی در اختیار بگیرند. همچنین با مشخص شدن شماره اتاق خود و یا اتاقی که اختصاص به پاسخگویی مسائل فقهی دارد، پاسخگویی بانوان زائر باشند. بهتر است هفته‌ای دو یا سه جلسه ویژه خواهران تنظیم شود که البته همکاری همسر مدیر را جهت فراهم ساختن مقدمات و امکانات می‌طلبد.

ویژگی های جلسات مکه و مدینه

- در ساعات مشخص و با مشورت روحانی کاروان برگزار شود.
- جلسات باید محدود، مفید و پر بار باشد و از بیان مطالب غیر ضروری و یا غیر مفید پرهیز شود.
- مراسم ادعیه، قرائت قرآن و مباحث اخلاقی ویژه خواهران برگزار شود.
- جهت گفتن مسائل شرعی و مناسک با روحانی همفکری نموده و تقسیم کار صورت گیرد تا از تکرار ملال آور مطالب پرهیز شود.
- در انتخاب زمان برگزاری جلسات، ضمن مشورت با روحانی، بهترین زمان گزینش شود؛ به ویژه در مدینه که ساعات خاصی جهت زیارت بانوان اختصاص داده شده، سعی شود در آن ساعات، جلسه برگزار نشود. معینه ها که متولی امور خاص بانوان زائر هستند باید بر این مسئله تأکید داشته باشند.
- معینه ها باید با تهیه نشریه های بعثه در جریان برنامه های تنظیم شده از طرف بعثه مقام معظم رهبری قرار گیرند.
- معینه ها همیشه باید در دسترس باشند و در صورت خروج از هتل و عزیمت به حرم مطهر، با هماهنگی قبلی و همراه با عده ای از زائران خارج شوند.
- معمولاً از طرف واحد خواهران بعثه مقام معظم رهبری در برخی هتل ها جلسات سخنرانی برگزار می شود. لازم است معینه های حاضر در هتل ها برای جمع کردن بانوان زائر و برگزاری این جلسات، کمال همکاری را داشته باشند.
- جهت کنترل رفتار زائران ایرانی در هر کاروان، گروه ارشاد فعال می شود که تقویت فعالیت این گروه ها بستگی به نحوه عملکرد و برنامه ریزی روحانی و معینه دارد. بهتر است معینه ها در زمینه تشکیل و راهنمایی گروه ارشاد و نحوه عملکرد آنان همت گمارند.
- در ساعاتی که اکثر زائران در هتل حضور دارند، معینه ها نیز باید سعی کنند در هتل باشند؛ مانند ساعات بعد از هر نماز، زمان صرف غذا، قبل از رفتن به عرفات و قبل از احرام که معمولاً نیاز بیشتری به معینه ها احساس می شود. هنگام خروج از مکه و مدینه نیز از جمله زمان هایی است که حضور معینه ها در بین زائران ضروری است.
- معینه ها در زیارت دوره و بازدیدها و برنامه هایی که از سوی مدیر یا روحانی تدارک دیده می شود حتماً حضور مؤثر داشته باشند و مطالب را با دقت به ذهن بسپارند تا در صورت نیاز زائر، موارد را برای او توضیح دهند.
- معینه ها باید در اعیاد و مراسم و مناسبت های ویژه، در اجرای برنامه ها نقش فعال داشته باشند و از زائران انگیزه مند و توانا جهت اجرای بهتر برنامه ها بهره گیرند.

- توجه و دقت معینه ها در امور عبادی و استفاده از فرصت‌ها مانند نماز اول وقت و تلاوت قرآن در هر فرصتی که به دست آمد و نیز دائم الذکر بودن و استفاده از تسبیح در راه حرم و اتوبوس برای شمارش اذکار که نوعی تهییج و تحریک برای دیگران خواهد بود، یکی از بهترین شیوه های تبلیغ است که به «تبلیغ عملی» مشهور است. چه نیکوست که معینه ها به این نحوه تبلیغی توجه داشته باشند و با انواع اذکار و ختم های مستند و مأثوره آشنا باشند و در ضمن از موارد غیر معتبر پرهیز کنند.

- همراه داشتن کتاب‌هایی غیر از کتاب مناسک و مطالعه آنها که توصیه عملی به مطالعه است و موجب جذب زائران با سواد به سوی معینه ها می شود، امری ضروری است.

* لازم به ذکر است پاسخگویی به مسائل شرعی زائران و آگاهی بخشی نسبت به اعمال حج در اولویت قرار دارد و مطالعه آثار غیر حج (و البته مرتبط با نیازهای فرهنگی- دینی) در مرحله بعد قرار می گیرد.

% وظایف معینه ها در مدینه

- معینه‌ها در اولین زیارت در مسجد النبى(ص)، پس از هماهنگی با روحانی کاروان، خواهران را جمع کرده و به همراه یکی از خدمه کاروان به حرم مشرف شوند. در صورتی که پیاده حرکت می‌کنند، با نشان دادن علامت‌هایی که در مسیر قرار دارد، زائران را نسبت به نشانی هتل آشنا کنند.

- از آنجا که حضور در حرم شریف نبوی(ص) با مجموعه کاروان (تقریباً) غیر ممکن است، معینه های محترم باید سعی کنند افراد جوان، توانا و انگیزه‌مند را جهت کمک به زائران شناسایی کرده و پس از گروه بندی آنها، هر یک از افراد توانمند را مسئول یک گروه قرار دهند تا مشکلی مانند گم شدن زائران و اتلاف وقت آنها پیش نیاید.

- جهت رفع خستگی خواهران، مسیر داخل مسجد را می توان از قسمت‌های جدید التأسیس و فضای درونی مسجد به سوی قبر مطهر انتخاب کرد.

- بدون شتابزدگی و در مکانی خلوت، پس از باز شدن درب مسجد برای خواهران، ایستاده و توضیحات لازم در مورد اماکن درونی مسجد داده شود و از هجوم به سمت ستون توبه و نماز خواندن در پشت آن خودداری شود.

- از آنجا که مرشدات (زنان راهنمای حرم) در مسجد حضور دارند، توضیح با صدای بلند ممنوع است. از این رو توضیحات لازم قبلاً در جلسات داده شود و در حرم، فقط به مکان آن اشاره شود. معینه‌ها باید تلاش کنند با مرشدات درگیر نشوند.

توجه زائران در مدینه نسبت به موارد زیر ضروری است:

- داشتن رفتار متین و موقر در حرم و پرهیز کردن از ازدحام و سر و صدای زیاد هنگام وارد یا خارج شدن از درهای ورودی
- مراعات ادب زیارت، مانند ورود به حرم با اذن دخول، پرهیز از سخنان بی‌جا در حرم و خودداری از بردن وسایل در حرم
- حضور در حرم و خارج نشدن از حرم به هنگام نماز جماعت
- استفاده از فرصت‌های حضور در حرم برای نماز قضا، تلاوت قرآن، نمازهای مستحبی مأثوره و قضای نماز آیات
- حفظ شئون اسلامی و ملی در مواقع حضور در بازارها و عدم اختلاط با مردان
- همراهی با زائران در پشت بقیع و راهنمایی آنها و معرفی قبور مطهر ائمه بقیع(ع) و دیگر آرمیدگان در بقیع
- معینه باید در ساعاتی که حرم و بقیع برای بانوان اختصاص داده می شود از برگزاری جلسات آموزشی خودداری کنند.
- برای زیارت دوره که از سوی واحد خواهران برنامه‌ریزی می‌شود و زائران با مسجد شجره آشنا می‌گردند، باید از قبل توسط معینه ها ثبت نام شوند.
- اطلاعات معینه‌ها در مورد اماکن مهم و حساس تاریخی - مذهبی باید صحیح، مستند و منسجم باشد تا پاسخگوی سؤالات بانوان زائر در مورد اماکن باشند.

۵۰٪ وظایف اختصاصی معینه‌های مدینه قبل

- زائران را در یک محل جمع کرده و آنها را در مورد ذکر تلبیه، مطالب تاریخی و معنوی(توبه و استغفار...) آماده کنند. سپس چندین بار (کلمه به کلمه) و با آرامش و حال معنوی، ذکر تلبیه را همراه با زائران بگویند و هنگام خروج از مسجد، زائران را کنترل کنند تا صحت احرام آنها محرز شود.
- تذکر این نکته ضروری است که صدای تلبیه دسته جمعی بانوان زائر به گونه‌ای بلند نباشد که صدای آنان به قسمت آقایان برسد. ذکر تلبیه و تکرار آن نیازمند صدای بلند نیست.
- معینه‌ها باید روز خروج از مدینه، در هتل و همراه زائران باشند و در اتاق‌ها حضور یافته، زائران را نسبت به وظایف شرعی و مقدمات احرام آماده سازند و البته، اختلاف فتاوی مراجع را در نظر گیرند.

توصیه‌هایی در مورد احرام در میقات

یکی از زیباترین، مهم ترین و راز انگیز ترین اعمال سفر حج که به صورت خاطره ای شیرین در اذهان می ماند، محرم شدن است. معینه های محترم در این موقعیت خاص باید به وظایف خود آشنایی کامل داشته و ضمن توجه به احکام، در بیان رازهای نهفته در هر عمل و اسرار آن دقت نظر داشته باشند و حالت معنوی و ملکوتی این لحظات را نباید با وسواس بیش از حد در امور ظاهری آن، بکاهدند. معینه ها باید در مورد احرام بستن خواهران زائر به نکات زیر توجه داشته باشند:

- احکام احرام به گونه ای جزئی و با شرایط خاص و بیان تفاوت فتاوی مراجع مطرح شود؛ بدیهی است این احکام باید قبل از ورود به مسجد شجره یا جحفه (به تناسب نوع کاروان) در جلسات ایران و نیز جلسات «در سفر» قبل از اعمال، بیان شود تا در این مکان تنها به اشاره ای مختصر بسنده شود.

- از آنجا که برخی از زائران برای اولین بار محرم می شوند و اضطراب و نگرانی خاصی دارند، معینه ها باید در مورد آرامش بخشیدن به آنها توجه ویژه ای داشته باشند و از وسواس بپرهیزند.

- معینه ها هنگام اذان، هرگز «لیک» نگویند و عمل احرام را به بعد از نماز موکول کنند.

- از آنجا که نظر برخی مراجع در تعداد لبیک با دیگر مراجع تفاوت دارد، بهتر است مقلدان آنها را در یک جا جمع کنند و جدا از دیگران لبیک را بگویند.

- در مورد حدود و حریم ارتباط با همسر در مورد بانوانی که همراه همسر خود به این سفر آمده اند، تذکر داده شود تا از افراط ها و تفریط ها بپرهیزند.

- در مورد توجه به طهارت لباس احرام و نوع رو گرفتن بانوان زائر در حال احرام (با توجه به فتاوی مراجع تقلید هر زائر) تذکرات لازم داده شود و به بانوان زائری که به علت مشکل شرعی، بین عمره و حج تمتع در احرام می مانند یادآوری شود که پوشیدن لباس سفید و لباس ویژه احرام برای زنان مستحب است و آنها می توانند در حالی که محرم هستند، لباس عادی بپوشند، اما باید از محرمان احرام دوری کنند.

- بهتر است معینه های محترم ترجمه تلبیه را در میقات بیان کنند تا زائران درک کنند با واژگان «لبیک» چه مفهومی را می خواهند برسانند. البته این عمل واجب نیست، ولی موجب حضور قلب بیشتر زائر می شود.

- نیت، امری قلبی است، اما جهت رفع اضطراب درونی زائران و کامل تر شدن اعمال آنها، بهتر است معینه ها نیت احرام را بگویند و پس از آن، ذکر تلبیه را به طور جمعی تکرار کنند. تکرار تلبیه باید به گونه ای باشد که صدای آنان به قسمت آفابان نرسد.

- قبل از رفتن به میقات (چه در مسجد شجره و چه جحفه) تذکرات لازم به زائران در مورد لوازم مورد نیاز در میقات داده شود؛ برای مثال آوردن کیسه کفش، سجاده حصیر دار و پرهیز از آوردن دوربین، از جمله تذکرات لازم در قبل از ورود به مسجد شجره است.

%%وظایف معینه ها در مکه

هنگام ورود به مکه، زائران را متوجه این مکان مقدس نموده و اگر اطلاعاتی درمورد اماکنی که در راه می بینند، دارند در وسیله نقلیه ای که حضور دارند، ایستاده و توضیح دهند.

- معینه‌ها باید در میقات و هنگام غسل احرام و گفتن تلبیه و اعمال ویژه پیش از ورود به مکه، به طور فعال و با روحیه‌ای قوی و بردباری و رویی گشاده که برخاسته از سعه صدر آنهاست به زائران توجه کنند و با آرامش خویش، اضطراب آنها را برطرف نمایند.

- چنانچه که تعداد بانوان زائر، بیش از يك اتوبوس باشد، در بین راه با هماهنگی مدیر کاروان، قسمتی از راه را در یک اتوبوس و قسمت دیگر را در اتوبوسی دیگر باشند تا پاسخگوی پرسش های مسافران و موجب آرامش آنها باشند.

- با دقت در نوع پوشش و کیفیت برخورد زائران در حال احرام با نامحرمان، آنان را نسبت به محرمات تذکر دهند.

- هنگام ورود به هتل از ساعات نماز و ورود و خروج به حرم آگاهی یافته و زائران را نسبت به انجام اعمال عمره تمتع، وضو و داشتن حال توجه و حضور و حساسیت معنوی لحظه ورود به حرم (به ویژه برای کسانی که سفر اول آنهاست) مهیا سازند.

- هنگام ورود به حرم، ضمن مراقبت از سالخوردگان در رفتن و آمدن، با دستیار کاروان همکاری نموده و به جمع کردن زائران کمک کنند و محل مناسبی را که توسط روحانی مشخص شده است، برای بازگشت زائران مشخص کنند.

- قبل از شروع طواف، به زائران گفته شود که در صورت گم کردن همدیگر در حال طواف، نگران نباشند و پس از طواف، پشت مقام ابراهیم(ع) برای نماز طواف حاضر شوند و برای مراجعه زائران پس از اتمام نماز، محلی را مشخص نمایند.

- معینه‌ها پس از انجام اعمال عمره به یک یک اتاق‌ها سرزده و اعمال بانوان زائر را کنترل کنند تا اگر مشکلی در اعمال دیده شود، به جبران نقص بپردازد.

معینه‌ها از وسواس و سخت‌گیری های سلیقه‌ای در کنترل اعمال بپرهیزند و مطابق با فتاوی مراجع عمل کنند.

%%وظایف معینه ها در فاصله بین عمره و حج تمتع

در برخی از کاروان ها فاصله بین ورود به مکه و انجام اعمال عمره تمتع تا «ایام تشریق» زیاد می شود و معینه ها باید برای این فاصله زمانی که فرصت خوبی جهت ارتباط بیشتر با بانوان زائر است، برنامه ریزی کنند. برخی از برنامه ها و وظایف معینه ها در این مدت عبارت است از:

- توجیه زائران نسبت به استفاده مناسب و بهینه از اوقات حضور در مکه و انجام مستحبات، به ویژه حضور در مسجدالحرام و استفاده از فضای معنوی و مقدس آن و خواندن نماز قضا و نمازهای مستحبی (نماز حضرت جعفر طیار، نماز امام زمان(ع) و نماز ائمه(ع) و قضا نماز آیات).

- پرهیز دادن بانوان زائر از طواف های مستحبی به صورت تنهایی که موجب هتک حرمت بانوان می شود و نیز در مورد خودداری از ارتباط کلامی بدون ضرورت با فروشندگان کالاها در بازار.

- توصیه به زائران در مورد استراحت کردن قبل از ایام تشریق و آماده سازی جسمی جهت تحمل سختی های پیش رو و گوشزد نمودن این نکته که: تحمل مشقت های مقطعی این سفر در سرنوشت دنیا و آخرت زائران تأثیر دارد و شیرین است.

- راهنمایی بانوان زائر هنگام جمع کردن سنگ در رمی جمرات و توجیه آنان در مورد جمع آوری سنگ در شهر مکه و اینکه متوجه مالک داشتن کوه های حصار دار باشند.

- حضور در هتل و نزدیک بودن با زائران قبل از احرام که اضطراب طبیعی و نگرانی آنها کمتر شود.

- مسائل مربوط به احرام کاملاً در هماهنگی با روحانی محترم و مدیر کاروان مطرح شود و راهنمایی ها نیز مطابق با برنامه هماهنگ باشد.

- معینه ها همراه کاروان به حرم روند و اگر کاروان به حرم عزیمت نمی کند معینه ها نیز در هتل بمانند تا موجب اعتراض و انتقاد آنها نشود.

- با توجه به اینکه قبل از روز «ترویج» سرویس رفت و برگشت به حرم تعطیل می شود، رفت و آمد بانوان زائر باید توسط معینه کنترل شوند و دسته جمعی، زائران را با هماهنگی مدیر کاروان به حرم ببرند.

وظایف معینه ها در ایام و لیالی تشریق ۱۰٪

پس از احرام مجدد در شب نهم ذی الحجه، زائران به سوی عرفات کوچ می کنند و دعای امام حسین (ع) در سرزمین عرفات خوانده می شود. معینه ها باید در این روزها و شبها به موارد زیر توجه داشته باشند:

- به منظور استفاده از ساعات نیمه شب، با توجه به تاریکی هوا حتماً برای خواندن ادعیه، چراغ قوه همراه داشته باشند و دعاها را به صورت دسته جمعی بخوانند، نه فردی و در خلوت. ناگفته نماند اگر شب زنده داری، موجب خستگی و کسالت زائران برای اعمال روز نهم (روز عرفه) می شود، بهتر است آن شب را کاملاً استراحت کنند.

- توجیه زائران نسبت به موقعیت خاص سرزمین عرفه و ساعات حضور در آن و حقیقت وقوف در عرفات.

- توجه به نیت وقوف در ظهر عرفه و یادآوری زائران و تذکر به زائرانی که بیرون از چادر به سر می برند. معینه های محترم می توانند برای اطمینان بیشتر، نیت را با اجزای کلامی آن به زبان آورند؛ اگر چه نیت امری قلبی است.

- معینه ها باید در عرفات و منا، نسبت به حفظ موازین شرعی در سرویس های بهداشتی و نیز مراعات عفاف جمعی برای خواهران، با پوشاندن ورودی چادر توسط ملحفه و تذکر به بانوان در مورد حجاب، تلاش کنند.

- پس از غروب روز عرفه، معینه ها باید با آمادگی کامل و استفاده از تمام نیروی جسمی و روحی خود در جمع کردن زائران و همراهی آنها برای رمی جمره بپردازند و هنگام عبور از مشعر، نیت وقوف را برای زائران (در اتوبوس) بگویند.

* لازم به ذکر است که پیاده شدن از ماشین لازم نیست، بلکه در همان حال می توان نیت کرد و حساسیت زائران در این مورد نیز توسط معینه ها باید برطرف شود. ضمناً انتهای مشعر توسط تابلوهایی مشخص شده و معینه ها باید متوجه این تابلوها باشند.

- پس از ورود به منا در رمی جمره عقبه، اعمال بانوان زائر را کنترل کنند و از طریق تابلوها، جمره عقبه را شناسایی و زائران را راهنمایی کنند.

- توجه ویژه به زائران سالخورده، بیمار و یا کسانی که مشکلات خاص دارند در این مرحله اهمیت دارد.

نکته

ممکن است به عللی برخی از بانوان در میقات و قبل از اعمال و عمره تمتع عذر شرعی پیدا کرده و در احرام باقی بمانند و مادامی که در مکه حضور دارند (قبل از ایام تشریق) عذر آنان بر طرف نشود. در صورتی که احتمال می دهند و یا طبق عادت همیشگی در شبی که دیگر زائران کوچ می کنند پاک می شوند، معینه می تواند با آنها در مکه بماند و سپس در پایان شب، آنها را به حرم برده و پس از اعمال عمره تمتع به هتل بازگرداند و طبق هماهنگی هایی که از قبل انجام داده است، با برخی از عوامل کاروان که غذای حجاج را می برند، به عرفات کوچ کنند.

* لازم به ذکر است که در صورت وجود بانوان زائری که آگاهی از مناسک داشته و علاقه مند خدمت به حجاج هستند، بهتر است زائران معذور را به آنها سپرده و خود، همراه با کاروان به عرفات روند تا وجود آنان آرامش بخش زائران دیگر باشد و اگر امکان هماهنگی و انجام چنین کاری نبود، زائر معذور را نسبت به تبدیل حج تمتع به افراد و اینکه مهم در این سفر، عمل به وظیفه است و او زیانی نکرده، توجیه کنند. هماهنگی با روحانی کاروان در این زمینه ضروری است.

%%وظایف معینه ها پس از اعمال حج در مکه

معینه های کاروان‌ها که با برگزاری جلسات آموزشی و همدلی و همراهی با زائران در طول سفر، زمینه انجام اعمال حج را برای زائران فراهم نموده‌اند، پس از اعمال نیز وظایف دیگری جهت تکمیل مسئولیت خویش دارند.

- **کنترل دقیق اعمال؛** به این معنا که با فرد فرد بانوان زائر ارتباط شخصی صورت می‌گیرد و گزارشی از کنترل اعمال تهیه می‌شود. از آنجا که بعثه مقام معظم رهبری دفترچه‌های ویژه تصحیح قرائت و کنترل اعمال را در اختیار روحانیون کاروان‌ها قرار می‌دهند، نیازی به تهیه دفتر شخصی نیست، اما معینه‌ها می‌توانند برای یادداشت موارد خاص و رسیدگی به آنها، دفتر شخصی تهیه نموده و در صورت لزوم به طور ویژه با برخی زائران در اعمال حج همکاری کنند.

- از فرصت‌های باقیمانده جهت تبلیغ دین حداکثر استفاده به عمل آید و جلسات قطع نشود. بهتر است موضوع مباحث تغییر یابد و به جای مناسک و معارف حج، به مباحثی چون نشانه‌های قبولی طاعات و اعمال، کیفیت و شرایط استجابت دعا، کیفیت حفظ حالات معنوی کسب شده در سفر حج، مباحث خانواده و تربیت و مواردی از این قبیل پرداخته شود. می‌توان با این گونه جلسات به کارهای مربوط به زائران جهت بخشید و حتی نوع تهیه سوغاتی آنها را متناسب با تفکرات معنوی تغییر داد.

- معمولاً دو رابط در مکه و مدینه جهت ارزیابی عملکرد معینه‌ها مراجعه می‌کنند. لازم است در پاسخگویی به پرسش‌های آنان با صداقت و راستی برخورد شود و انتقادات و پیشنهادات بدون ملاحظات ارایه گردد.

- پس از اعمال حج نیز معینه‌ها باید جهت پاسخگویی به سؤالات زائران و رفع مشکلات شرعی و فقهی آنان حاضر باشند و در اتاق خود را باز بگذارند.

- در صورتی که کاروان «مدینه بعد» است، معینه‌ها باید در فرصت بین پایان اعمال و سفر به مدینه منوره با برپایی جلساتی آنها را برای ورود به پایگاه اصلی حکومت اسلامی مهیا سازند؛ داشتن مطالعات تاریخی و آگاهی از سیره رسول خدا(ص) و جنگ‌ها و شادی‌ها و غم‌هایی که بر مسلمانان صدر اسلام وارد شد و برداشت‌های اخلاقی برای زائران عصر حاضر در این مقطع، ضروری است.

۱۰٪ وظایف شخصی معینه‌ها در سفر

- به معینه‌ها توصیه می‌شود که از وسواس و حساسیت‌های افراطی در طهارت و نجاست پرهیز کرده و موجب ناراحتی همسفران خود نشوند.

- سعی کنند در اتاق‌ها و شقه‌های مخصوص خواهران (گرچه ورود برادران ممنوع باشد) لباس‌های مناسب با شأن مبلّغ و معینه بپوشند و ساعات نزدیک به صرف غذا که احتمال ورود برادران افزایش می‌یابد، خود و دیگران متذکر حجاب باشند.

- ظاهری آراسته، نظیف و متین داشته باشند و به اخلاق اسلامی متخلق باشند؛ برای مثال، هر روز از زائران خبر بگیرند و به اتاق‌ها، به ویژه اتاق افراد آسیب‌پذیر، سالخورده و بیمار سر بزنند و سراغ همراهان را از افراد بگیرند و از حال آنان جویا شوند.

- حتماً در کنار مسائل فقهی و مناسک حج، به مباحث اعتقادی و اصول دین بپردازند.

- حتی المقدور در برخورد با عوامل کاروان یا مدیر یا روحانی، از چادر رنگی استفاده نشود و با رفتاری منطقی، متین و حجب و حیا با آنها مواجه شوند.

- معینه‌ها در زمان اقامه نماز به هیچ وجه از حرم خارج نشوند و به زائران نیز توصیه کنند که در نماز جماعت شرکت نمایند. پیش از آن، بانوان زائر را نسبت به کیفیت نماز جماعت اهل تسنن توجیه کنند و موارد متفاوت همچون توقف کوتاه پس از رکوع جهت دعا، نداشتن قنوت، خواندن سوره سجده دار در نماز صبح جمعه و همزمان به سجده رفتن و تفاوت نماز جمعه آنها با نماز جمعه شیعیان را توضیح دهند.

- گاهی ذکر و انجام مستحبات، افراد را از انجام صحیح واجبات غافل می‌کند. معینه‌ها باید حداقل برای اولین بار، کاملاً متوجه واجبات و کیفیت طواف خود و اطرافیان باشند و در طواف‌های مستحبی بعدی مستحبات را مراعات کنند.

- معینه‌ها نه تنها باید از بحث‌های اختلاف‌انگیز با زائران بپرهیزند، بلکه برای حل اختلافات میان زائران و ایجاد رابطه صمیمی و صادقانه بین آنان کوشش کنند.

- رابطه عاطفی و کاری بین معینه و دستیار (همسر مدیر) در طول سفر باید در سطح بالا باشد و باید با یکدیگر تعاون و تعامل داشته باشند. انتظارات بی‌جا، برخوردهای آمرانه و انتقاد از دستیاران در برابر زائران، به این رابطه آسیب می‌رساند.

- معینه‌ها باید امور شخصی مربوط به خود را به دیگران واگذار نکنند و در مواردی که بتوانند و منعی وجود نداشته باشد، به دیگران هم کمک کنند.

- کوشش در نظافت اتاق و به ویژه اطراف تخت شخصی معینه‌ها و نیز سرویس بهداشتی مشترک و ایجاد نظم در وسایل شخصی (کتاب، لباس، حوله و...) از وظایف مهم معینه‌ها در سفر به شمار می‌رود.

وظایف معینه‌ها پس از سفر حج

وظایف معینه‌ها پس از سفر حج

پس از اتمام اعمال و سفر حج، معینه‌ها باید به تحلیل عملکرد خویش و ارزیابی از فعالیت‌ها پرداخته و نقاط ضعف و قوت خود را یافته و بررسی کنند. این مرحله را «خودتحلیلی» می‌گویند که در صورت صرف وقت و انصاف، می‌توان در این مرحله برای سفرهای بعدی برنامه ریزی صحیح و کاملی انجام داد. زیرا پس از تحلیل عملکرد، می‌توان به اصلاح نقاط ضعف و تقویت نقاط قوت پرداخت. در این بخش موارد زیر قابل توجه می‌باشد:

در پایان سفر، معینه‌ها باید به جمع‌آوری نظرها، پیشنهادها و انتقادات پرداخته و به زائران پیشنهاد دهند که در صورت تمایل، خاطرات خود را به بعثه مقام معظم رهبری و قسمت ویژه جمع‌آوری و چاپ خاطرات بفرستند. برگه‌های نظرخواهی به معینه‌ها کمک می‌کند که خود را از نگاه زائر ببینند و نقاط قوت و ضعف را از دیدگاه او بشناسند.

- نگارش تجربیات شخصی معینه‌ها و پیشنهادها و انتقادات به نهادها و افراد مربوط به بعثه مقام معظم رهبری و سازمان حج و ارسال این نوشته‌ها برای معاونت امور روحانیون یکی دیگر از وظایف معینه‌ها است. ثبت و ارسال خاطرات مهم و مفید برای معینه‌های دیگر نیز امری شایسته است.

- چنانچه بانوان زائر مایل به ادامه ارتباط با معینه‌ها در ایران باشند، اگر این ارتباط با حفظ شئون اسلامی و متناسب با عرف و عقل تداوم یابد و جنبه تبلیغی معینه‌ها همچنان حفظ شود، بسیار خوب است. سفر حج می‌تواند اساس و شروع یک ارتباط عمیق معنوی و صمیمانه بین معینه و زائر باشد؛ در صورتی که تبدیل به رفت و آمدهای سطحی و عوامانه نشود.

- معینه‌ها پس از سفر نیز باید با واحد خواهران بعثه و پایگاه اطلاع‌رسانی معاونت امور روحانیون در تماس باشند و از اطلاعات جدید و برنامه‌های مربوط به معینه‌ها آگاهی یابند و مطالعات خود را گسترش دهند. بدیهی است با این ارتباط مستمر از محصولات جدید فرهنگی اعم از کتاب، لوح فشرده یا CD، بروشور، نشانی سایت‌ها و... در رابطه با حج اطلاع یافته و خود را برای سفرهای بعدی، مجهزتر و مطلع‌تر خواهند نمود.

- از آنجا که نشریه «مروه» اختصاص به مسائل زنان و حج دارد، همکاری علمی در زمینه پژوهش و نگارش مقالات و نقد آثار و طراحی محتوای مطالب و... از امتیازات معینه‌های محترم محسوب می‌شود و نوعی پویایی و تحرک برای آنها به وجود خواهد آورد.